

Oponentský posudek diplomové práce Jana Chromého
Jiří Haller v kontextu české jazykovědy

Diplomová práce Jana Chromého je solidní a dobře napsaná. Mimoto je i velmi užitečná: do značné míry totiž rehabilituje jazykověkulturní působení dlouholetého redaktora Naší řeči, jehož práce dnes málokdo čte, avšak jehož odsouzení (ba ostouzení) některými členy PLK je obecně známo. Spolu s autorem práce se domnívám, že si Jiří Haller takovou rehabilitaci zaslouží.

Práce se vhodně začíná srovnáním Hallerova chápání jazykové kultury s přístupy a názory jeho předchůdců: předchozích redaktorů Naší řeči J. Zubatého a V. Ertla a jejich učitele J. Gebauera. Ukazuje přesvědčivě, že puristou nebyl nikdo z nich, že jedině Gebauer a Zubatý se řídili především hlediskem historickým a že názory Hallerovy a Ertlovy si byly navzájem velmi podobné. V dosavadních hodnoceních Ertlova přístupu odkrývá pomocí srovnání s jeho soupeřníky výraznou idealizaci jeho činnosti.

Jádrem posuzované práce je rekapitulace sporů o básnický jazyk, které vedla Hallerova Naše řeč v letech 1931–1932 se spisovateli I. Olbrachtem, F. X. Šaldou ad., a následných sporů šířeji teoretických, vyvolaných sborníkem *Spisovná čeština a jazyková kultura* (1932). Za velmi přínosné pokládám to, že si práce vedle vlastních příspěvků lingvistů všímá i recenzních a úvahových textů psaných spisovateli (K. Čapkem, S. K. Neumannem). Rekapitulace sporů odkrývá některá nepochopení na obou stranách i rozpory meritorní: za zvlášť zajímavý považuji poukaz na to, že absolutizace funkčního kritéria Pražským lingvistickým kroužkem byla Hallerem chápána jako primitivismus. Tvrzení o blízkosti některých Hallerových kritických myšlenek na adresu funkčního přístupu a kritického hodnocení téhož Zd. Starým nerozumím a domnívám se, že tyto dvě kritiky vycházejí ze zcela odlišných, ba neslučitelných pozic. Nezdá se mi ani tvrzení, že vstup P. Eisnera do sporů o básnický jazyk nepřináší nový pohled na věc: nebo přišel se závažnou myšlenkou, že jazyková očista krásné literatury „potlačuje nejen vznik nových slov a obrátů, ale s nimi také nových odstínů a hodnot pojmových“, už před ním někdo jiný?

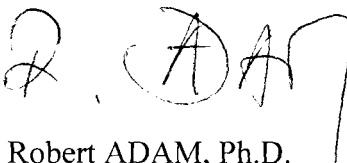
Poslední třetina diplomové práce Jana Chromého se zabývá další, pozdější Hallerovou jazykověkulturní aktivitou. Autor v ní reviduje své starší rozdělení Hallerova lingvistického díla a nově je klasifikuje na dialektologické, lexikografické a jazykověkulturní; poslední oblast pak dělí podle Stichovy teorie na práce z oblasti kultury jazyka, kultivace jazyka, kultury řeči a kultivace řeči. Je otázka, zda je vhodné do oblasti jazykové kultury vůbec řadit i přínos stylistické teorii (*Řeč přímá, nepřímá a polopřímá*); zejména však mám za to, že vnitřní soudržnosti práce by spíše prospělo, kdyby byla Hallerova činnost po sporech počátku třicátých let i nadále sledována v zásadě chronologicky. Základním zjištěním této kapitoly je, že principy Hallerovy jazykověkulturní činnosti zůstaly i po zmiňovaných sporech stejné: patří k nim především upozadění historického kritéria a odpor k svévoli, víra v nutnost jednoty a ustálenosti spisovného jazyka a přesvědčení, že cesta k naplnění požadavku ustálenosti vede přes nezpochybňování platné kodifikace. Tradovaný obraz „neomylného“ hnidopicha tak posuzovaná práce nahrazuje obrazem pokorného služebníka spisovné češtiny.

Diplomová práce o Jiřím Hallerovi je psána čtivě, plynule, jednoduše a přehledně, autor má schopnost nezkresleně parafrázovat, výstižně shrnout a logicky srovnat hlavní myšlenky lingvistických textů, které ve své práci představuje. Následující přehled formálních nedostatků rozhodně nebudíž chápán jako poukaz na tu stránku práce, která jí dominuje.

Práce obsahuje četné překlepy a řadu chyb ve shodě přísudku s podmětem nebo přívlastku s řídicím substantivem, příp. ve shodě dvou částí slovesného tvaru („byla ... způsobeno“ apod.). Ojedinělá nejsou ani nedůsledná užití vícedílných spojovacích výrazů („jak“, po němž nenásleduje žádné „tak“; samotné „jednak“). Chyby v interpunkci se zdají nebyť nahodilé: opakovaně je kladena nepatřičná (zřejmě „pauzově-intonační“) čárka po několikanásobném přívlastku spojeném v jiném než slučovacím vztahu, nebo dokonce po substantivu rozvitém takovým přívlastkem v antepozici; opakovaně scházejí čárky u přívlastků nerestriktivních; často schází čárka po vložené vedlejší větě; čárkami nebývá oddělena příkladová věta typu „jako jsou...“. Výjimečně chybějí odkazy na zdroje; ve způsobu uvádění bibliografických údajů není jednotné pořadí místa vydání a vydavatele. Nesprávně se v práci skloňuje francouzské příjmení „Serre“, někdy zůstávají neskloněny i apozičně připojené výčty nebo příklady. Jiné typy chyb jsou ojedinělé.

Posuzovaná diplomová práce bezpochyby splňuje obvyklé požadavky a může být hodnocena jako výborná.

Hluboká u Kruceburka 7. srpna 2007

Robert ADAM, Ph.D.